

ESBALUARD MUSEU 20ANYS

ES BALUARD, UN GRAN RACÓ DE CIUTAT

0. Centres d'interès

- La història del baluard de Sant Pere.
- Primària: L'exposició del Museu «Carlos Garaicoa. Tota utopia passa per la panxa» on l'arquitectura, amb la ruïna com a agreujant i *leitmotiv*, ha estat l'eix conductor de la poètica de Carlos Garaicoa des de fa ja trenta anys.
- Secundària, Batxillerat i Cicles Formatius: L'exposició «Normopaties. Obres de la Col·lecció Es Baluard Museu» que reflexiona sobre el poder normatiu que té l'escriptura i el concepte de normopatia (desig de les persones a voler ser com les demés).

1. Destinataris

Alumnes de primària, de secundària, batxillerat, cicles formatius i educació d'adults.

Som conscients de les grans diferències que presenten els diferents cicles tant pel que fa al nivell evolutiu dels infants/adolescents com pels seus coneixements i necessitats. Per tant, la visita, els seus continguts i activitats s'ajustaran al nivell de cada grup amb material didàctic específic per als diferents cicles.

2. Objectius i continguts

2.1. Primària

Objectius

- Viure el museu com un espai de diàleg i construcció de noves experiències.
- Descobrir l'espai museístic i aprendre a comportar-se dins ell.
- Aprendre a mirar i a descriure el que veiem.
- Potenciar la capacitat d'imaginar i la creativitat.
- Descobrir l'art contemporani i les seves capacitats expressives.
- Aprendre vocabulari específic.
- Fomentar la llibertat expressiva i el respecte vers les opinions dels altres.
- Fomentar l'esperit crític.
- Reflexionar sobre el passat, present i futur a partir de la ciutat i la seva arquitectura.

Continguts

- Els llenguatges plàstic, verbal i corporal com a vehicles de comunicació.
- La diversitat de llenguatges de l'art contemporani.
- La murada i el baluard de Sant Pere.
- L'espai museístic.
- Vocabulari artístic específic.
- Relació entre natura i espai urbà.

2.2. Secundària, Batxillerat i Cicles Formatius

Objectius

- Viure el museu com un espai de diàleg i construcció de noves experiències.
- Aproximar-se a la diversitat de llenguatges de l'art contemporani.
- Convidar a l'alumnat a l'observació i interpretació detinguda de les obres com a forma d'apropar-se a l'art.
- Aprendre vocabulari específic.
- Fomentar la llibertat expressiva i el respecte vers les opinions dels altres.
- Fomentar el sentit crític.
- Treballar l'expressió.
- Prendre consciència sobre el poder de la norma i el seu efecte discriminador.

Continguts

- Els llenguatges plàstic, verbal i corporal com a vehicles de comunicació.
- L'art contemporani com a art del nostre temps.
- La diversitat de llenguatges de l'art contemporani.
- La murada i el baluard de Sant Pere.
- L'espai museístic i la funció de la institució museu.
- La diversitat de llenguatges artístics.
- L'ús de l'art contemporani com a element de lluita i reivindicació.
- La funció de l'escriptura de normativitzar el món i controlar la història.
- Normes i convencions socials i els efectes que se'n deriven.

3. Activitat prèvia – Preparació de la visita a l'aula

És important, per tal de garantir la bona marxa de la visita, així com els resultats que en volem extreure, que els i les alumnes tinguin uns mínims coneixements d'on aniran i què veuran. Per tant, recomanem dedicar un temps a l'aula amb anterioritat a la visita per tal de situar els i les alumnes.

Per tal de poder dur a terme aquesta preparació es pot visitar el web del Museu www.esbaluard.org amb l'alumnat amb participació i comentaris en veu alta per part seva. També es dedicarà un temps a conèixer la història del baluard de Sant Pere i de l'entorn patrimonial que envolta el Museu.

3.1. Primària

Es recomana també fer una investigació sobre l'evolució arquitectònica del barri del vostre centre escolar i en concret, si n'hi ha, d'algunes de les arquitectures més emblemàtiques: *Ha sofert canvis el barri i la seva planificació? Quins canvis? Quines son les causes del canvi? I les conseqüències?, Hi ha algun edifici emblemàtic al barri? Quina és la seva història? Com ha evolucionat l'edifici (a nivell arquitectònic, utilització...)? Està present la natura al barri? Com ha evolucionat aquesta presència?...entre d'altres possibles qüestions a tractar.*

“Un nin que des de petit hagi après a dialogar amb allò que l'envolta, que sàpiga interpretar i donar sentit als diferents elements, tant als físics com als socials, serà un ciutadà amb més capacitats per comprendre la Ciutat i apropiar-se d'ella. Serà un ciutadà més sensible a l'hora d'adonar-se d'allò que no funciona i provoca malestar o conflicte, o del que cal aprendre a respectar. Al mateix temps, estarà més preparat per participar de manera responsable en la dinàmica ciutadana” (Cita de Morales a POURAILLY, 2015:14).¹

Durant la visita es treballaran una selecció d'obres de l'exposició [«Carlos Garaicoa. Tota utopia passa per la panxa»](#) que faran que els i les alumnes reflexionin sobre el concepte de ciutat contemporània, les seves causes i conseqüències, els vincles i relacions amb l'àmbit polític, social i ecològic, entre d'altres.

3.2. Secundària, Batxillerat i Cicles Formatius

Durant la visita es treballaran una selecció d'obres de l'exposició [«Normopaties. Obres de la Col·lecció Es Baluard Museu»](#) que permetrà entendre com l'aparició de l'escriptura va suposar una nova forma de poder i de discriminació i com l'art es converteix en una eina de denúncia i ens fa reflexionar sobre tot allò que la norma exclou.

Com a activitat prèvia específica us proposam crear un llistat de les normes que heu de seguir dia a dia (del centre escolar, familiars, clubs d'esport, acadèmia d'idiomes...qualsevol altra institució on participin...) i així ser conscients de les regles que dicten les nostres vides.

¹ POURAILLY, M. (2015): “Espacio público y formación integral en la infancia” en tesis UPC. Barcelona

4. Responsabilitats del professorat

Per dur a terme la visita adequadament i potenciant el màxim aprenentatge de tot l'alumnat es demana que abans de la visita s'ha de fer arribar el qüestionari previ a l'equip educatiu del Museu, per conèixer les característiques del grup, i en cas d'alguna necessitat poder-la adaptar.

Es recomana dedicar un temps a l'aula abans de la visita per tal de situar els infants, fer l'activitat prèvia proposada i un passí d'imatges del Museu i la seva col·lecció o exposició temporal segons el cas.

Durant la visita agraïrem que no es delegui la responsabilitat del grup a les educadores del Museu, sinó que estiguin actius, és a dir, que ajudin a guiar el grup i a respectar les normes del Museu.

5. La visita

5.1 Temporalització

La visita té una durada d'1h 30 min. Pel bon funcionament de la resta d'activitats del departament educatiu la visita començarà a l'hora estipulada pel Museu, per tant en el cas de voler berenar abans de la visita es prega arribar amb temps suficient per fer-ho.

En el cas de voler berenar després de l'activitat no hi haurà cap problema en què el grup resti a les terrasses del Museu el temps que ho desitgi, sempre i quan hi hagi disponibilitat.

5.2 Descripció de la visita

Amb aquesta activitat, per una banda, parlarem de la història del baluard de Sant Pere i el nou edifici del Museu, i ens endinsarem una mica dins la història de Palma a través de les murades i, per l'altra, ens aproparem a l'art contemporani i a la seva diversitat de llenguatges a partir d'una selecció d'obres de les exposicions.

Primària

A partir de les obres mostrades a l'exposició «Carlos Garaicoa. Tota utopia passa per la panxa» podrem observar com utilitza la ciutat com espai simbòlic, com una columna vertebral que es va fent fallida amb el perill de pèrdua absoluta. L'arquitectura, amb la ruïna com a agreujant i *leitmotiv*, ha estat l'eix conductor de la poètica de Carlos Garaicoa des de fa ja trenta anys.

Darrere tota ciutat contemporània hi ha un passat –i un present– de violència, d'abús, d'usurpació, que va més enllà de les persones i afecta els animals desplaçats i les plantes arrasades, que s'estén a l'aire contaminat, als recursos sobreexplotats. S'imposa trobar el model de coexistència harmoniosa entre l'ésser humà i la natura.

Durant la visita i a partir de les obres de Garaicoa reflexionarem sobre la nostra relació amb l'espai urbà i projectarem la nostra ciutat ideal.

Secundària, Batxillerat i Cicles Formatius

Amb aquesta activitat, per una banda, parlarem de la història del baluard de Sant Pere i el nou edifici del Museu, i ens endinsarem una mica dins la història de Palma a través de les murades i, per l'altra, ens aproparem a l'art contemporani i a la seva diversitat de llenguatges a partir d'una selecció d'obres mostrades a l'exposició «Normopaties. Obres de la Col·lecció Es Baluard Museu» que ens permetran reflexionar sobre què entenem per normes, quines conseqüències implica una norma i com els artistes utilitzen l'art per reflexionar sobre aquestes.

Les obres de l'exposició ens faran reflexionar sobre el poder que té la norma i qui la dicta i les exclusions que es produeixen en relació a diferents normes o convencions socials.

5.3 Metodologia

En el cas de coincidir dos grups classe a la mateixa hora, es formaran dos grups amb un màxim de 25 alumnes cada un. Un grup començarà el recorregut pel pati i terrasses exteriors del Museu i l'altre per les obres de l'interior. Cada grup estarà guiat per un/a educador/a.

Treballem des de la interdisciplinarietat, la transversalitat i la valoració dels sabers dels i les alumnes.

La visita serà molt dinàmica i participativa, sempre donant la paraula a l'alumnat. El punt de partida per a la interpretació d'obres, d'imatges i de representacions diverses, són les vivències dels i les alumnes contemplades com a font d'aprenentatge. Fomentam sempre el respecte vers les opinions dels altres. Posam especial esment en dissenyar programes en els que hi pugui participar tot l'alumnat. Es compta durant l'activitat amb el suport de material didàctic adequat al nivell i/o cicle.

6. Activitat posterior a la visita a l'aula

Una vegada acabada la visita, us enviarem per correu electrònic un enllaç a un formulari de valoració sobre la visita per tal de conèixer la vostra opinió amb la finalitat de continuar millorant. Agraïrem que trobeu un moment per poder emplenar-ho.

6.1. Primària

Es proposen una sèrie d'activitats al voltant d'algunes obres de l'artista que hem vist a l'exposició per completar la visita:

- *Tota utopia passa per la panxa*

Es tracta d'un gran conjunt de pots de vidre en els quals s'han introduït maquetes de fusta d'edificis imaginaris, materials fòssils i ingredients alimentaris - cereals, olis, fruites, verdures, carbó, pedres, fusta-. Encara que els pots de vidre funcionen com a càpsules que impedeixen l'intercanvi amb el món exterior, la seva transparència revela el contingut com si fossin components de laboratori. Una espècie d'estructura jeràrquica de poder que posa el focus en l'actual crisi humanitària/alimentària, intensificada després de la pandèmia i la guerra d'Ucraïna, i en la lluita pels cereals i els aliments bàsics.

Proposta: Crear i dissenyar de manera grupal a l'aula l'obra *Tota utopia passa per la panxa* seleccionant els continguts que aniran dintre dels contenidors i establint punts, lligams entre ells. Detectar quins elements de la nostra vida quotidiana són importants, imprescindibles i voldríem conservar. Però a la vegada reflexionar sobre el perill d'aïllar-los i per tant veure com podem establir connexions entre ells.

- *Sèrie «Arqueològica»*

A mitjan anys noranta, va començar a treballar combinant les seves fotografies documentals de les ruïnes havaneres amb dibuixos realitzats a posteriori, que complementaven aquests espais en forçada decadència amb variacions imaginatives, propostes de restauració i simulacres varis. En el passat, aquests díptics han estat anomenats utòpics i també profètics. En aquesta ocasió, el dibuix s'avança a la fotografia, com ensomni o malson, sotja o sospita l'estat de precarietat i deterioració del teixit urbà. Com un quadern de notes d'un arqueòleg que arriba a un paratge llunyà i alienat amb l'objectiu d'aprehendre'l, aquesta obra intenta captar d'un sol gest el contrast -i la proximitat- entre realitat i ficció, o entre subjecte i objecte, i de pas guarda en sí un amagat memento de la presència humana inerme davant el pas de l'adversitat i del temps.

Proposta: Crear la vostra *Sèrie «Arqueològica»* sobre els edificis del barri de la vostra escola o del vostre barri, en el cas que sigui diferent al del centre educatiu. Es facilita a cada alumne una imatge en blanc i negre i ells han d'intervenir en l'obra i dibuixar damunt d'ell afegint elements/colors/formes que completen per a ells l'edifici, reinterpretant així l'arquitectura i creant un possible edifici del futur.

6.2. Secundària, Batxillerat i Cicles Formatius

Una vegada acabada la visita, us enviarem per correu electrònic un enllaç a un formulari de valoració sobre la visita per tal de conèixer la vostra opinió amb la finalitat de continuar millorant. Agraïríem que trobeu un moment per poder emplenar-ho.

Us proposam fer una activitat posterior a la visita que consisteix en elaborar un decàleg de normes no escrites i, a més, a l'apartat de Recursos Oberts podreu trobar una sèrie d'activitats al voltant d'algunes de les obres o artistes mostrades en aquesta exposició:

- [Eulàlia Valldosera. *El melic del món #3. El cul de la terra*, 1990-2001.](#)
- [Ibrahim Mahama, *Amd.Product of Ghana*, 2015](#)
- [Miriam Cahn, *Hände hoch!*, 2016](#) (Recalcar que a l'exposició l'obra de l'artista que hem vist és una altra, però el contingut està relacionat).

També podeu completar la visita amb les explicacions d'altres obres d'art que per temps no s'han pogut tractar en profunditat durant la mateixa i que trobareu especificades a la [Guia de Lectura Fàcil](#) d'aquesta exposició